

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over Vincent van Gogh centraal. De leerlingen ontdekken aan de hand van deze interactieve vensterplaat wie deze beroemde Nederlandse kunstschilder was en dat hij in zijn eigen tijd niet populair was, maar nu een wereldberoemde schilder is. De aflevering die *Het Klokhuis* maakte over Vincent van Gogh biedt een duidelijke en aansprekende introductie op deze bijzondere kunstenaar.

Titel Vincent van Gogh

Vak geschiedenis en cultuureducatie

Canonvenster Vincent van Gogh

Tijdvak 8 Tijd van burgers en stoommachines

Tijd/duur 1 lesuur

Doelgroep basisonderwijs groep 5 t/m 8

Groeperingsvorm klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

- Aan het einde van de les weten de leerlingen wie Vincent van Gogh was.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen Vincent van Gogh op de tijdbalk plaatsen.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen in eigen woorden vertellen hoe Vincents manier van schilderen veranderde toen hij in Frankrijk ging wonen.
- Aan het einde van de les kunnen de leerlingen in eigen woorden vertellen dat Vincent van Gogh een ongelukkig en onbegrepen kunstenaar was, maar dat er nu veel geld voor zijn schilderijen wordt betaald en hij wereldberoemd is.

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- internet
- voor elke leerling een werkblad
- kleurpotloden

Beoordeling aan de hand van de bespreking van het werkblad

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering die *Het Klokhuis* maakte over Vincent van Gogh. Vooraf laat u uw leerlingen een afbeelding van het schilderij 'Zonnebloemen' zien. Wat vinden de leerlingen van dit schilderij? (Mooi/niet mooi, realistisch/nep, slordig/netjes, en waarom?) Weten de leerlingen misschien ook wie dit schilderij gemaakt heeft?

Kern

Na het kijken van de aflevering van *Het Klokhuis*, zet u de interactieve vensterplaat van Vincent van Gogh op uw digiboord. Herkennen de leerlingen enkele van de schilderijen die op de vensterplaat voorkomen? U vraagt kort een paar leerlingen om een reactie. Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingstocht, want op deze interactieve vensterplaat is van alles te ontdekken. Wat? Dat leest u in de achtergrondinformatie.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van de werkbladen. Daarna bespreekt u ze met de leerlingen.

Benodigheden (via entoen.nu)

- Klokhuisaflevering Vincent van Gogh
- Interactieve vensterplaat Vincent van Gogh
- Werkblad leerlingen
- Deze handleiding

Antwoorden op werkbladvragen

- 1 A) 1800-1900 B) Niet goed is: lichte, Italië, donkere, wel, de gevangenis, steekt.
- 2 A) Antwoord B) Zonnebloemen C) Antwoord A
- 3 De goede volgorde is: streepjes, café, Theo, brieven, slaapkamer, korenveld, ziek, oor, Frankrijk (ij telt als één letter). Nieuw woord is: schilderij
- 4 Ter beoordeling van de leerkracht

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat van Vincent van Gogh. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over Vincent van Gogh aan uw leerlingen over te brengen. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen.

In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een clip, geluidsfragment of afbeelding. Hierbij staat een korte tekst ter introductie. Wie meer wil weten, kan de 'lees meer'-knop aanklikken. Er verschijnt dan een uitgebreidere tekst. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over Vincent van Gogh te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. Alle teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 5 t/m 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De interactieve elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

Informatie op de vensterplaat

i informatiebordje

Onderwerp: Vincent van Gogh

Beeld: Schooltv Beeldbankclip: Vincent de kunstschilder

Informatie: Kunstschilder Vincent van Gogh leefde in de negentiende eeuw. Dat was de tijd dat er bijvoorbeeld voor het eerst treinen, fabrieken en fototoestellen kwamen. Van Goghs schilderijen zijn tegenwoordig beroemd, maar in zijn eigen tijd wilde bijna niemand ze kopen. Hij heeft maar drie schilderijen verkocht in zijn hele leven!

Letterlijke tekst uit de clip :

"Vincent van Gogh is nu een beroemd schilder. Als Vincent begint met schilderen woont hij in Noord-Brabant. Vincent wil vooral gewone mensen schilderen. In het begin werkt hij vooral met pen, houtskool en Oost-Indische inkt. Hij oefent veel. Van zijn broer Theo krijgt hij geld. Daardoor kan Vincent naar

zijn neef in Den Haag. De kunstschilder Anton Mauve. Mauve geeft hem teken- en schilderlessen. Van hem leert Vincent met olieverf te werken.

Later gaat Vincent op het platteland wonen. Hij houdt van het boerenland en de eenvoudige mensen daar. Hij tekent de arme boeren, die zwaar werk verrichten. De kleine schetsen die hij buiten maakt, werkt hij thuis in zijn atelier uit. Hij schildert vooral in donkere aardekleuren.

Een schilderij waar hij erg zijn best op doet, is 'De aardappeleters'. Op het schilderij zie je vijf arme boeren die aardappels eten. Vincent wil met dit schilderij het arme bestaan van de boeren laten zien.

Dan vertrekt hij naar Parijs. Zijn broer Theo woont daar inmiddels. Vincent leert daar het werk van de Franse schilders kennen. Licht en kleur zijn belangrijk in hun werk. Vincent gaat ook zo schilderen. De donkere kleuren van vroeger veranderen in helder rood, blauw en geel. Van schilder Pissaro leert Vincent stipje voor stipje de kleuren naast elkaar schilderen. Vincent verandert de stippen al snel in strepen. Zijn schilderijen worden steeds kleuriger en helderder.

Na twee jaar Parijs vertrekt Vincent naar het zuiden van Frankrijk, naar het stadje Arles. Het is lente en de fruitbomen staan in bloei. Hij schildert prachtige boomgaarden. Hij schildert de korenvelden in heldere kleuren. Hij schildert de zon en de hemel fel geel, de aarde paars. De meeste schilderijen kun je nu bekijken in het Van Gogh museum in Amsterdam."

i De Aardappeleters

Onderwerp: Vroeg werk

Beeld: De aardappeleters (1885)

Informatie: Dit is een schilderij dat Van Gogh maakte toen hij nog jong was. Het heet 'De Aardappeleters'. Het is een erg donker schilderij. Van Gogh wilde met 'De Aardappeleters' laten zien dat hij goed kon schilderen. De mensen op het schilderij hebben geen normale kleur. Hun huidskleur lijkt op ongeschilde aardappels!

In het begin schilderde Van Gogh altijd met donkere kleuren. Sommige mensen denken dat Van Gogh in het begin donkere schilderijen maakte, omdat hij ongelukkig was. Maar misschien vond hij dat wel gewoon mooi. De mensen uit zijn tijd vonden zijn donkere schilderijen niet mooi. Zij wilden liever schilderijen met met mensen en landschappen die net echt leken.

Gespreksonderwerp: Wat voor soort schilderijen vinden de leerlingen mooi? Schilderijen die heel echt lijken, of juist niet?

i Zonnebloemen

Onderwerp: Impressionisme

Beeld: Zonnebloemen (1889)

Informatie: Dit beroemde schilderij heet 'Zonnebloemen'. Vincent van Gogh maakte vier van deze schilderijen met zonnebloemen. Maar hij vond er maar twee echt goed gelukt. Van deze twee schilderijen maakte hij drie kopieën. (Een kopie is iets wat precies is nagemaakt.) Dit schilderij is er daar een van. Je kunt hem zelf gaan bekijken in het Van Goghmuseum. Zie je hoe licht en kleurrijk het schilderij 'Zonnebloemen' is? Vincent van Gogh woonde twee jaar lang in Parijs. Daar zag hij de schilderijen van moderne schilders: Impressionisten. Zij wilden de indruk (ook wel impressie genoemd) die een ding op hen maakte, vastleggen. Het schilderij hoefde niet op de werkelijkheid te lijken. Het moest alleen goed een sfeer weergeven. Vaak hebben zulke schilderen hele aparte kleuren. Want met kleur kun je goed een gevoel laten zien. Vincent vond dat mooi en ging ook zulke kleurige schilderijen maken. In plaats van donkere schilderijen, maakte hij nu schilderijen met veel kleur. Maar ook de kleurige schilderijen vonden de mensen in Van Goghs tijd niet mooi. Vincent verkocht bijna niks.

Lessuggestie: Laat de leerlingen een aantal donkere en een aantal lichte schilderijen van Van Gogh zien. Kunnen ze bedenken welke schilderijen vroeg en welke later zijn geschilderd?

i Sterrennacht

Onderwerp: Schildertechniek

Beeld: Sterrennacht (1889)

Informatie: Zie je hoe dit schilderij van Vincent van Gogh gemaakt is? Het zijn geen ingekleurde vlakken, maar allemaal kleine streepjes naast elkaar. Vincent schilderde veel van zijn kleurige schilderijen op deze manier. Van veraf lijkt zo'n schilderij met allemaal streepjes een

gewoon schilderij. Het lijkt alsof de vlakken gewoon ingekleurd zijn. Maar als je er van dichtbij naar kijkt, zie je het wit er tussendoor. Door het wit en de streepjes lijkt het schilderij heel licht en helder.

i Zelfportret met verbonden oor

Onderwerp: Zelfportretten

Beeld: Zelfportret met verbonden oor (1889)

Informatie: Vincent van Gogh heeft veel zelfportretten geschilderd. Hij wilde graag oefenen met schilderen, maar had geen geld om mensen te betalen die model kwamen zitten. Daarom kocht hij een goede spiegel en schilderde hij zichzelf.

De zelfportretten zijn bedoeld als oefening. Dat kun je vaak ook goed zien: ze zijn klein en ze zijn geschilderd op karton, niet op echt schilderdoek. Van Gogh maakte graag portretten. In zijn tijd werden ook de eerste foto's gemaakt. Maar dat vond Van Gogh maar niks. Een foto kan niet laten zien hoe iemand echt is, zei hij. Een geschilderd portret kan dat wel.

Op dit zelfportret heeft Vincent één oor in het verband. Er zijn allerlei spannende verhalen over het oor van Van Gogh. Het bekendste verhaal is dat Van Gogh ruzie had met een vriend. Van Gogh zou zo boos zijn, dat hij zijn eigen oor had afgesneden. Volgens een ander verhaal heeft Vincents vriend het oor afgehakt. Wat er precies gebeurd is, weet niemand.

Gespreksonderwerp: Van Gogh vond dat een portret beter is dan een foto. Een foto kan niet laten zien wie je echt bent. Wat vinden de leerlingen daarvan?

i Nachtcafé

Onderwerp: Nachtcafé/kleurgebruik

Beeld: Nachtcafé (1888)

Informatie: Boven dit café woonde Vincent toen hij in Parijs was. Het huis heet het 'Gele Huis' en het schilderij heet 'Nachtcafé'. Van Gogh heeft hele aparte kleuren gebruikt voor dit schilderij. Alles is geel, rood of groen. Dat deed hij niet zomaar.

Het nachtcafé is geen vrolijk café. De mensen liggen te slapen en de meneer bij de biljarttafel heeft niemand om mee te biljarten. Van Gogh schreef aan zijn broer Theo waarom hij het café zo heeft geschilderd. Hij zegt: "Ik wilde laten zien dat het café een plek is waar je gek

kunt worden. Met het geel en groen wilde ik de nare sfeer in de kroeg uitdrukken.'

Gespreksonderwerp: Van Gogh vindt dat kleuren laten zien wat je voelt. Vinden de leerlingen ook dat kleuren en gevoelens samenhangen? Welk gevoel krijgen zij van een kleur, of omgekeerd: welke kleur zouden ze geven aan een specifiek gevoel? (Zoals: boos, blij, verdrietig, in de war, bang)

i Slaapkamer

Onderwerp: Briefschetsen

Beeld: Brief van Vincent aan Theo, 16 oktober 1888

Informatie: Deze tekening deed Vincent bij een brief aan zijn broer Theo. Het is zijn slaapkamer in Parijs. Vincent stuurde brieven aan Theo. Hij vertelde hoe het met hem ging. En hij liet zijn nieuwe schilder-ideeën zien. In veel brieven staan tekeningetjes, soms zelfs in kleur! Veel van de brieven die Vincent aan Theo schreef, zijn bewaard gebleven. Zo kunnen we nu nog steeds lezen hoe Van Gogh over zijn eigen schilderijen dacht!

i Korenveld met kraaien

Onderwerp: De dood van Vincent

Beeld: Foto graf van Theo en Vincent van Gogh

Informatie: Hier zie je de graven van Vincent en zijn broer Theo. Ze liggen naast elkaar begraven, omdat ze zo'n speciale band met elkaar hadden. De graven liggen in Frankrijk, daar zijn de broers gestorven.

Vincent van Gogh verhuisde aan het einde van zijn leven naar het stadje Arles, in het zuiden van Frankrijk. Daar schildert hij het schilderij van het Korenveld. Vincent was arm en daardoor vaak somber. Hij hoopte dat het warme weer in Frankrijk hem vrolijker zou maken. Maar dat was niet zo. Vincent raakte steeds meer in de war. Het werd zelfs zo erg, dat hij in een ziekenhuis terecht kwam. Ook in het ziekenhuis bleef hij schilderen. Soms was hij zo ziek, dat hij niet naar buiten kon. Dan tekende hij schilderijen van zijn favoriete schilders na, Rembrandt bijvoorbeeld.

Na een jaar mocht Vincent uit het ziekenhuis. Het ging eventjes goed met hem. Toch bleef hij bang om weer zijn verstand te verliezen. In de zomer van 1890 ging het fout. Vincent ging met zijn schildersspullen naar een korenveld. Daar schoot hij zichzelf neer. Hij leefde nog,

maar twee dagen later stierf hij. Zijn broer Theo was bij zijn begrafenis. Een jaar later stierf Theo ook. Theo's vrouw begroef hem naast zijn broer Vincent.

i Dr. Gachet

Onderwerp: Actualiteit

Beeld: Schilderij Dr. Gachet (1890)

Informatie: Weet je hoeveel geld dit schilderij kost? 82,5 miljoen dollar! Daar kun je twee grote passagiersvliegtuigen voor kopen. Tegenwoordig zijn alle schilderijen van Van Gogh heel duur. Maar in de tijd van Van Gogh was dat wel anders!

Lees meer

Vincent van Gogh heeft in totaal meer dan 860 schilderijen gemaakt. Met al die schilderijen heeft hij maar 288 gulden verdiend, dat is ongeveer 130 euro. Hij heeft maar drie schilderijen verkocht. Van Gogh heeft ook nog 1200 andere dingen gemaakt, bijvoorbeeld tekeningen met pen en papier.

Voor al die schilderijen en tekeningen willen mensen tegenwoordig veel geld betalen. In 1973 is er zelfs een speciaal museum voor het werk van Van Gogh geopend: het Van Gogh Museum in Amsterdam. Daar hangen de meeste schilderijen van Van Gogh. Je kunt ze daar zelf gaan bekijken! Er hangen ook schilderijen van Van Gogh helemaal in Amerika en Japan.

Gespreksonderwerp: Schilderijen van Van Gogh zijn nu heel veel geld waard, terwijl in zijn eigen tijd niemand zijn werk wilde kopen. Mensen vonden het toen niet mooi. Wanneer vind jij iets 'kunst'? Moet kunst mooi zijn?

Kijk ook eens op www.entoen.nu/vincentvangogh voor nog meer clips en afbeeldingen bij het canonvenster Vincent van Gogh. Daar vindt u ook (jeugd)literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.

